

PM aktuella planeringsfrågor

Landskapsanalys Ovanåkers kommun.

ANTAGANDEHANDLING 2010-02-12

Innehåll

1. Inledning	3
2. Förändringar i landskapet	4
3. Vindkraftsplanering.....	6
4. Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden).....	8
5. Stora opåverkade områden	9
6. Biosfärområde.....	12
7. Världsarvet Hälsingegårdar	13
8. Källor.....	14

Uppdragsorganisation

Beställare	Arne Stenberg, fysisk planerare, Ovanåkers kommun
Uppdragsledare	Johnny Hedman, landskaps- arkitekt LAR/MSA, Sweco, Falun
Biträdande uppdragsledare	Åsa Hermansson, landskaps- arkitekt LAR/MSA, Sweco, Falun
Medverkande	Elisabet Bergman, arkitekt SAR/MSA, Sweco, Falun Yvonne Seger, arkitekt SAR/MSA, Sweco, Falun

Foton: Ovanåkers kommun.

Copyright för samtliga kartor:
Lantmäteriverket MS 2008/06391

1. Inledning

Landskapsanalysen

En landskapsanalys för Ovanåkers kommun utfördes år 2009 av Sweco i Falun, på uppdrag av Ovanåkers kommun.

Denna PM om aktuella planeringsfrågor innehåller kommentarer till ett antal planeringsfrågor i kommunen, med utgångspunkt från landskapsanalysen, som planeringsläget ser ut hösten 2009. Dokumentet är avsett som en lägesredovisning och ett avstamp för användandet av landskapsanalysen som underlag i den kommunala planeringen.

Landskapstyperna

I Landskapsanalys för Ovanåkers kommun (2009) har kommunen delats in i sju olika landskapstyper. Metodik och beskrivningar av de olika landskapstyperna framgår av landskapsanalysen.

Indelningen är principiell och avser att förtydliga landskapets övergripande struktur och karaktärsdrag. Gränsen mellan landskapstyperna är inte exakt, men genom att "flyga högt" över landskapet kan vi förenkla den komplexa helheten och därmed få ett användbart planeringsunderlag.

I landskapsanalysen redovisas mål för respektive landskapstyp. Målen är avsedda att utgöra en grund för bedömningar av förändringar i landskapet.

Landskapstypernas känslighet

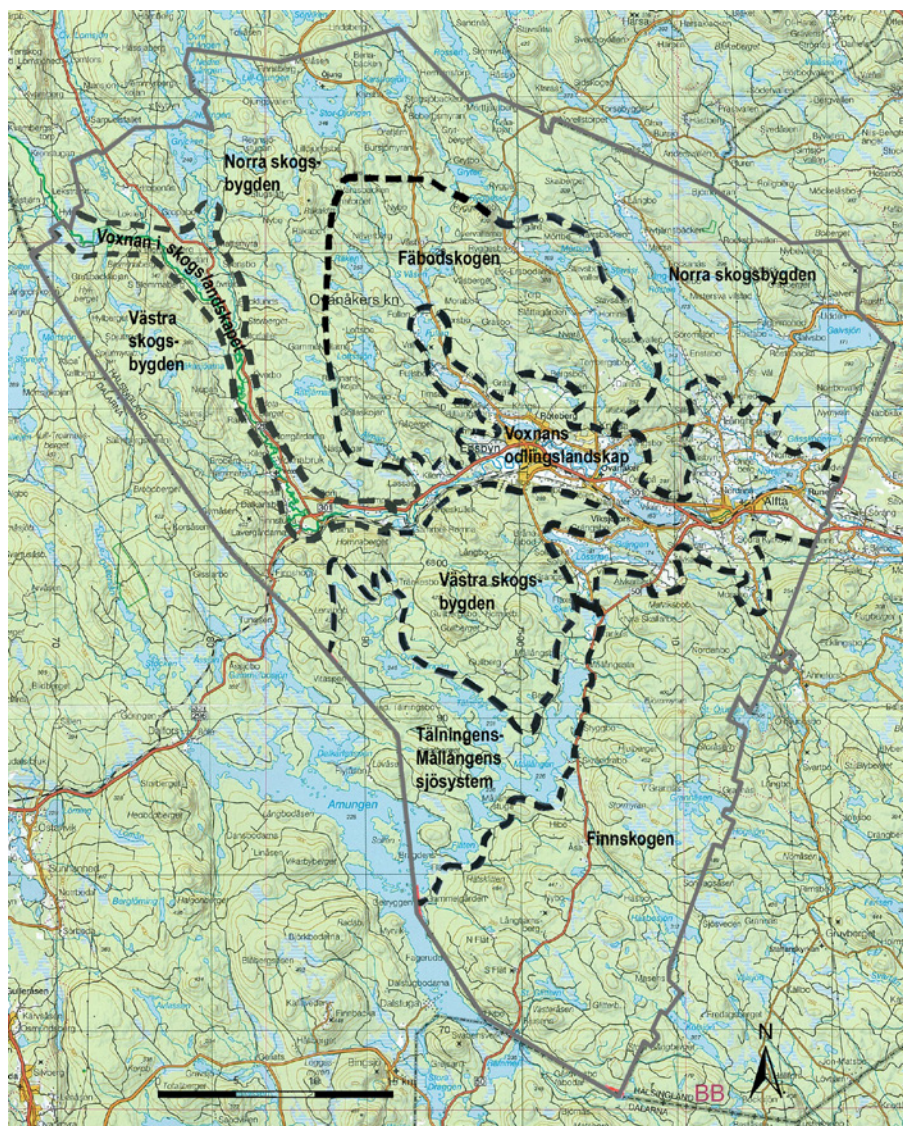
I landskapsanalysen görs en bedömning av landskapstypernas känslighet för större förändringar. Följande landskapstyperna bedöms vara känsliga:

- Voxnans odlinglandskap
- Voxnan i skogslandskapet
- Fäbodskogen
- Tälningens–Mällångens sjösystem

Följande landskapstyperna bedöms vara mindre känsliga:

- Västra skogsbygden
- Norra skogsbygden
- Finnskogen

Motiveringar av bedömningarna framgår i landskapsanalysen.

Indelning av kommunen i landskapstyper, ur Landskapsanalys Ovanåkers kommun.

2. Förändringar i landskapet

Ovanåkers kommun

Vilka förändringar i landskapet kan vi förutse under de närmaste åren? Vilka välkomnar vi och vilka vill vi sträva emot?

Vid en workshop som hölls med politiker och tjänstemän i Ovanåkers kommun under utarbetandet av landskapsanalysen diskuterades dessa frågor, med utgångspunkt i kommunens framtida utveckling. Grundinställningen som framkom är att begreppen bevara, vårda och utveckla går hand i hand. Utöver rent fysiska förändringar i landskapet, såsom ny bebyggelse och nya verksamheter, kom workshopen även in på mer allmänna frågor som hur Ovanåkers kommun presenterar sig för besökare, ett slags varumärkesdiskussion. Diskussionen kring dessa framtidsfrågor behöver konkretiseras i samband med att förändringar blir aktuella. Vissa förändringstankar kan ligga i viss konflikt, t.ex. mellan utbyggnad av vindkraft och utbyggnad av vildmarksturism, eller mellan mångfald av rovdjur och fåboddrift. Dessa konflikter behöver också hanteras och prioriteringar göras.

Följande större planeringsfrågor är för närvarande aktuella när det gäller Ovanåkers kommun. De tas upp som separata kapitel senare i detta dokument.

- Vindkraftsplanering
- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen
- Stora opåverkade områden
- Biosfärområde
- Världsarvet Hälsingegårdar

Landskapet förändras ständigt, förändringar som kan vara såväl positiva som negativa för landskapets värden och kvaliteter. Landskapsanalysen ger en översiktlig bild av landskapet och underlättar framtida markanvändningsplanering genom att olika principer kan få gälla för olika delar av kommunen.

Nedan görs en kort redovisning av hur de olika landskapstyperna kan komma att beröras av olika större planeringsfrågor i kommunen under de närmaste cirka 10 åren. Bedömningarna baseras bl.a. på diskussioner vid workshopen.

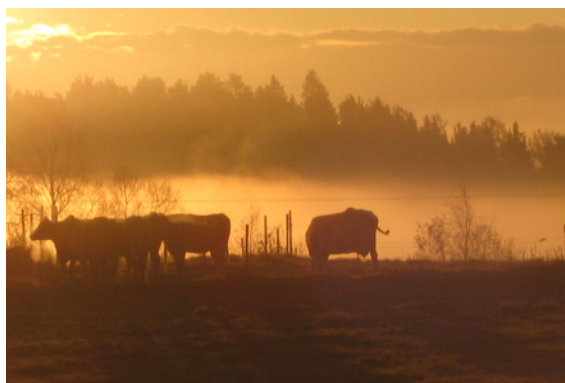
Voxnans odlingslandskap

I Voxnans odlingslandskap ligger kommunens tätorter. Det är ett övergripande mål att kommunen ska växa befolkningsmässigt och näringslivsmässigt. Därmed förväntas stora förändringar ske inom Voxnans odlingslandskap när det gäller utbyggnad av verksamheter, boende och service. Tätortsutveckling och näringslivsfrågor har inte fokuserats i landskapsanalysen, eftersom den är en alltför översiktlig analys för det ändamålet. Alla de planeringsfrågor som tas upp i detta dokument berör Voxnans odlingslandskap, utom stora opåverkade områden.

Voxnan i skogslandskapet

Voxnan i skogslandskapet är ett litet område med starka miljöintressen: friluftsliv, naturmiljö och kulturmiljö. Här finns stora möjligheter för turismutveckling, men även en stark vilja att bevara och vårda de värden som finns idag. Voxnans dalgång har i historisk tid varit en livsnerv i bygden och periodvis använts mycket intensivt bl.a. för skogsbruk och industriell utveckling.

Av de planeringsfrågor som tas upp i detta dokument berörs Voxnan i skogslandskapet av biosfärområde, vindkraftsplanering och landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Hur hävdar vi odlingsmarken? (Ovanåker.)

Västra skogsbygden

I Västra skogsbygden finns vissa byar där förtätning kan vara önskvärd, men stora delar av området är mycket glest bebyggt. Västra skogsbygdens kvaliteter för friluftsliv och turism skulle gå att utveckla genom t.ex. fritidsbebyggelse, uthyrningsstugor etc. Utvecklingen av Västra skogsbygden behöver dock ta hänsyn till de natur- och friluftslivsvärden som är kopplade till områdets relativa orördhet idag.

Av de planeringsfrågor som tas upp i detta dokument berörs Västra skogsbygden av vindkraftsplanering, landsbygdsutveckling i strandnära lägen samt stora opåverkade områden.

Fäbodskogen

I Fäbodskogen finns flera byar och fritidsområden där förtätning kan vara önskvärd. Även en utveckling av turismen är möjlig, t.ex. i form av utbyggnad av övernattningsstugor eller småskalig campingverksamhet.

Av de planeringsfrågor som tas upp i detta dokument berörs Fäbodskogen av biosfärområde, vindkraftsplanering samt landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Norra skogsbygden

I Norra skogsbygden finns sparsamt med bebyggelse. Förtätning kan vara önskvärd, för att förstärka byarna eller fritidsbebyggelsen, som främst finns vid sjöarna. Norra skogsbygdens kvaliteter för friluftsliv och turism skulle gå att utveckla genom t.ex.

Hur bevarar och utvecklar vi bebyggelsemiljöerna? (Tutabo i Grängsbo, byggnadsminne.)

fler gemensamma bryggor och badplatser i byarna, uthyrningsstugor, campingverksamhet etc. Utvecklingen av Norra skogsbygden behöver dock ta hänsyn till de höga naturmiljövärden som finns på sina ställen.

Av de planeringsfrågor som detta dokument tar upp berörs Norra skogsbygden av vindkraftsplanering, landsbygdsutveckling i strandnära lägen samt stora opåverkade områden.

Finnskogen

I Finnskogen finns en del byar, men stora delar av området är mycket glest bebyggt. Utbyggnad av anläggningar eller bebyggelse för turism eller friluftsliv utöver redan befintlig verksamhet har inte framförts som aktuell i de diskussioner som förts inom ramen för landskapsanalysen.

Av de planeringsfrågor som tas upp i detta dokument berörs Finnskogen av vindkraftsplanering, landsbygdsutveckling i strandnära lägen samt stora opåverkade områden.

Tälningens–Mällångens sjösystem

Tälningens–Mällångens sjösystem är ett skogslandskap där upplevelsen av orördhet och vildmark är stark. Det finns andra liknande områden i kommunen, men området kring Tälningen och Mällången skiljer ut sig genom rikedomen på sjöar. Förändringstrycket är mycket lågt och möjligheterna att t.ex. bygga ut fritidsbebyggelse begränsas av att vägnätet är relativt glest och av låg standard. Dessutom är orördheten en tillgång att värna.

Av de planeringsfrågor som tas upp i detta dokument berörs Tälningens–Mällångens sjösystem av vindkraftsplanering, landsbygdsutveckling i strandnära lägen samt stora opåverkade områden.

3. Vindkraftsplanering

I detta avsnitt redovisas kriterier vad gäller vindkraftsetableringar i Ovanåkers kommun med hänsyn till landskapstypen. Förfrågningar om vindkraftsutbyggnad kan bli aktuella även inom områden som inte utpekats för vindkraftsutveckling i kommunens tillägg till översiktsplanen, vilket motiverar en analys för hela kommunen med avseende på vindkraftsplanering. Beträffande hänsynstagande till andra aspekter än landskapstypen, exempelvis boendemiljöer, hänvisas till det pågående arbetet med tematisk översiktsplan för vindkraft.

Kriterierna i detta avsnitt är formulerade utifrån landskapets värden och mål, se landskapsanalysen. Avsikten är att de ska utgöra ett första underlag vid bedömning av konkreta förslag till vindkraftsutbyggnad. Kriterierna är översiktligt formulerade. När vindkraftsetableringar blir aktuella behöver mer detaljerade bedömningar göras. Förutom av vindkraftverken i sig påverkas landskapet även av avverkningar som görs kring verken, nya transportvägar som erfordras etc. Denna typ av påverkan på landskapet är svår att kommentera i en så översiktlig studie som en kommuntäckande landskapsanalys.

Amungen sedd österifrån, med vindkraftverk på Hedbodberget i Rättviks kommun.

Förslag till kriterier för vindkraft

VOXNANS ODLINGSLANDSKAP

- Inom landskapstypen Voxnans odlingslandskap ska inga vindkraftsparker komma till stånd.
- Vindkraftverk (gårdsverk o.dyl.) inom Voxnans odlingslandskap ska inte dominera över Hälsingegårdarnas landskap eller över välkända, äldre landmärken och kulturmiljöer som t.ex. kyrkor.

VOXNAN I SKOGLANDSKAPET

- Inom landskapstypen Voxnan i skogslandskapet ska inga vindkraftsparker komma till stånd.
- Vindkraftverk (gårdsverk o.dyl.) som starkt förändrar utblickar från älvdalen eller från kulturmiljön Voxna bruk bör undvikas. Om verk placeras i sådana lägen ska antal, placering och höjd studeras noga.

VÄSTRA SKOGBYGDEN

- Om vindkraftsutbyggnad blir aktuell inom områden där verken kommer att synas från kulturmiljön Voxna bruk ska påverkan på landskapsbilden sett från riksintresseområdet Voxna bruk studeras i fotomontage. Lämpliga fotopunkter ska väljas ut i samråd med Ovanåkers kommun.
- Inom den del av Västra skogsbygden som av kommunen utpekats som stort opåverkat område ska inga vindkraftverk komma till stånd.
- Om vindkraftsutbyggnad blir aktuell inom områden där verken kommer att synas från Voxnans odlingslandskap eller Tälningens–Mällången sjösystem ska påverkan på landskapsbilden sett från dessa landskapstyper studeras i fotomontage. Lämpliga fotopunkter ska väljas ut i samråd med Ovanåkers kommun.

FÄBODSKOGEN

- I närområdet till fäbodrar av riksintresse ska inga vindkraftverk komma till stånd.
- Om vindkraftverk placeras i sådana lägen att de blir synliga från fäbodrar av riksintresse ska påverkan på landskapsbilden sett från fäbodvallen studeras i fotomontage. Lämpliga fotopunkter ska väljas ut i samråd med Ovanåkers kommun.
- Om vindkraftsutbyggnad blir aktuell inom områden där verken kommer att synas från Voxnans odlingslandskap ska påverkan på landskapsbilden sett från Voxnans odlingslandskap studeras i fotomontage. Lämpliga fotopunkter ska väljas ut i samråd med Ovanåkers kommun.

Vindkraftverk i Håcksta vindpark, Hudiksvalls kommun.

NORRA SKOGSBYGDEN

- Om vindkraftsutbyggnad blir aktuell inom områden där verken kommer att synas från Voxnans odlingslandskap eller från fäbodrar av riksintresse ska påverkan på landskapsbilden sett från Voxnans odlingslandskap resp. fäbodvallarna studeras i fotomontage. Lämpliga fotopunkter ska väljas ut i samråd med Ovanåkers kommun.

FINNSKOGEN

- Vindkraftverk helt nära utflyktsmål som är skyltade genom turistsatsningen "Finnskogsriket" och andra viktiga besöksmål i området bör undvikas. Om vindkraftsutbyggnad blir aktuell inom Finnskogen ska påverkan på de miljöer som "Finnskogsriket" lyfter fram konsekvensbeskrivas.
- Längs vandringslederna Pilgrimsleden och Finnskogsleden ska närmiljön inte påverkas av vindkraftverk.
- Om vindkraftsutbyggnad blir aktuell inom områden där verken kommer att synas från Voxnans odlingslandskap eller Tälningens-Mållången sjösystem ska påverkan på landskapsbilden sett från dessa landskapstyper studeras i fotomontage. Lämpliga fotopunkter ska väljas ut i samråd med Ovanåkers kommun.

TÄLNINGENS-MÅLLÅNGENS SJÖSYSTEM

- Inom den del av landskapstypen Tälningens-Mållången sjösystem som av kommunen utpekats som stort opåverkat område ska inga vindkraftverk komma till stånd.
- Inom resterande delar av landskapstypen Tälningens-Mållången sjösystem ska inga vindkraftsparker komma till stånd och vindkraftverk (gårdsverk o dyl) ska inte placeras så att de påverkar det stora opåverkade områdets värden.

4. Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden)

Strandskyddslagstiftningen är för närvarande under förändring, i syfte att öka det lokala och regionala inflytandet. Kommunerna får huvudansvaret för att pröva frågor om upphävande och dispens från strandskyddet i de flesta ärenden. Kommunerna får även möjlighet att genom tillägg till översiktsplanen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, s.k. LIS-områden. I Ovanåkers kommun har en sådan planering inletts och ett utkast finns till tematiskt tillägg till översiktsplanen.

LIS-områden och landskapsanalysen

I princip har landsbygdsutvecklingen ingen stor påverkan på landskapet i stort, vilket innebär att den avgränsning av landskapstyper som finns i landskapsanalysen är ett alltför grovt underlag för att planera landsbygdsutveckling. Lokalt inom alla landskapstyper finns områden med höga natur- och kulturmiljövärden, som kräver hänsyn.

För de landskapstyper där ostördhet, vildmarkskänsla och liknande är bärande egenskaper kan landsbygdsutveckling i strandnära lägen innebära att dessa egenskaper försvagas. Idag finns det flera skogsområden i kommunen som har vildmarkskaraktär och upplevs som orörda. Det är viktigt att kommunens utveckling inte sker på ett sådant sätt att kvaliteten av vildmark helt försvinner. Att bevara "orördheten" i alla dessa områden skulle å andra sidan ge onödigt stora begränsningar för kommunens möjligheter att växa befolkningsmässigt, vilket är det övergripande strategiska målet för kommunen.

Nedan ges kommentarer till var landsbygdsutveckling i strandnära lägen bör respektive inte bör komma till stånd inom Ovanåkers kommun, med hänsyn till landskapstypen.

Beträffande hänsynstagande till andra aspekter än landskapstypen, exempelvis naturvärden, hänvisas till den tematiska översiktsplanen för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

VOXNANS ODLINGSLANDSKAP

- Voxnans odlingslandskap är från landskapsmässig synpunkt lämpat för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Översvämningsrisker och hänsyn till naturvärden behöver dock beaktas särskilt i hela denna landskapstyp.

VOXNAN I SKOGLANDSKAPET

- Voxnan i skogslandskapet har stora friluftslivsvärden. Etableringar för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är i princip olämplig, men kan komma ifråga i liten skala för friluftslivets behov.

VÄSTRA SKOGBYGDEN

- Västra skogsbygden är från landskapsmässig synpunkt lämpad för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, med undantag för det område som av kommunen föreslås som stort opåverkat område.

FÄBODSKOGEN

- Fäbodskogen är från landskapsmässig synpunkt lämpad för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Byn Homna sedd från Homnaberget, med Norra skogsbygden och dess många sjöar i bakgrunden.

NORRA SKOGSBYGDEN

- Norra skogsbygden har en bevarandevärd vildmarkskaraktär, men även stora friluftslivsvärden och kvaliteter för fritidsboende. Landsbygdsutveckling är från landskapsmässig synpunkt olämplig i större skala, men kan komma ifråga i liten skala, främst för friluftslivets behov och fritidsboende.

FINNSKOGEN

- Finnskogen är från landskapsmässig synpunkt lämpad för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (dock relativt fattig på stränder jämfört med kommunen i övrigt).

TÄLNINGENS-MÅLLÅNGENS SJÖSYSTEM

- En stor del av Tälningens-Mållångens sjösystem har en bevarandevärd vildmarkskaraktär och är därmed från landskapsmässig synpunkt inte lämpat för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Vid sjösystemets nordöstra del finns dock såväl en hel del bebyggelse som allmän väg m.m. Den delen är därför från landskapsynpunkt lämpad för landsbygdsutveckling i strandnära läge.

5. Stora opåverkade områden

I 3 kap 2 § miljöbalken (MB) anges följande:

”Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär.”

Bestämmelserna fanns redan i naturresurslagen, som tillkom år 1987 för att främja en god användning av mark- och vattenresurserna och därmed också skydda de stora opåverkade områdena mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär. År 1999 införlivades naturresurslagens bestämmelser i miljöbalken.

Stora opåverkade områden berörs endast av grundläggande hushållningsbestämmelser, d.v.s. ett förhållningssätt vid synen på markanvändningen. Det är kommunens ansvar att i samband med arbetet med översiktsplanen ange vilka områden som är av karaktären stora opåverkade områden sett i relation till de kommunala förhållandena.

Tanken med bestämmelsen i 3 kap 2 § MB är att det finns ett värde i sig i att större sammanhängande landsbygdsområden, som ännu inte är påverkade av exploateringsföretag, kan behålla sin opåverkade karaktär. Meningen är att i möjligaste mån lokalisera nya anläggningar m.m. till områden och stråk där anläggningar redan finns. Ur miljösynpunkt kan detta dock innebära en för hög miljöbelastning av olika exploateringar i vissa områden och stråk, vilket kan innebära att en koncentration till redan exploaterade områden och stråk är olämplig. Det är en bedömningsfråga från fall till fall.

Att ett område utpekats som stort opåverkade område innebär inte att det genom sin opåverkade karaktär har ett rättsligt skydd enligt 3 kap 2 § MB. Hänsyn till och skydd av de opåverkade områdena kan hävdas av kommuner, statliga myndigheter, olika intresseorganisationer m.fl. vid lokaliseringar av olika anläggningar och verksamheter.

Tyngden av ett utpekade område enligt 3 kap. 2 § miljöbalken, i förhållande till andra allmänna och enskilda intressen, avgörs slutligt vid ett konkret tillståndsärende eller plan om lokalisering eller utvidgning av en byggnad, bebyggelse, anläggning eller verksamhet. Därvid vägs även in områdets värde ur andra aspekter än att det är stort och opåverkat t.ex. dess värde för biologisk mångfald, för friluftslivet, för bevarande av kulturarvet, för jord- och skogsbruket och för landskapsbilden m.m.

Utpekande av stora opåverkade områden

Ovanåkers kommun planerar att välja ut vissa områden som idag upplevs som opåverkade och avsätta dessa i översiktplanen som stora opåverkade områden, i syfte att de ska tjäna som t.ex. kärnområden för biologisk mångfald och fylla en viktig funktion som rekreationsområden.

I tillägg till översiktplanen för Bollnäs kommun angående vindkraft har flera områden som angränsar till Ovanåkers kommun redovisats som stora opåverkade områden. Analysen i Bollnäs kommuns handling avser att peka ut områden där vindkraftsutbyggnad inte är lämplig. Bollnäs kommun gör bedömningen att dessa områden borde få en fortsättning in i Ovanåkers kommun. Ovanåkers kommuns tolkning av begreppet stora opåverkade områden avser dock inte att peka ut alla områden som idag har

Träckesbo fäbod, i södra delen av Västra skogsbygden, inom det område som kan komma att pekas ut som stort opåverkat område.

en opåverkad karaktär, utan att välja ut något eller några områden och avsätta det/dessa som stort opåverkat område, vilket även fortsättningsvis bör behålla denna karaktär.

Stora opåverkade områden och landskapsanalysen

Av de landskapstyper som landskapsanalysen redovisar har Västra skogsbygden, Norra skogsbygden, Finnskogen samt Tälningens–Mållångens sjösystem inslag av kvaliteter som gör att ett utpekande av stora opåverkade områden skulle kunna vara aktuellt. De övriga tre landskapstyperna, Voxnans odlingslandskap, Voxnan i skogslandskapet och Fäbodskogen, är så pass påverkade av olika mänskliga aktiviteter (tätare bebyggelse, allmänna vägar m.m.) att de inte bedöms kunna utgöra stora opåverkade områden. De tas därför inte upp i analysen nedan.

VÄSTRA SKOGSBYGDEN

I Västra skogsbygden finns relativt stora obebyggda områden med vildmarkskaraktär, framförallt i områdets södra del, där även en naturmiljö av riksintresse, Stenatjärnarna-Bornasenfältet, är belägen. I norra och västra delarna av Västra skogsbygden finns några större kraftledningarsamt ett par allmänna vägar, som gör att dessa delar inte kan anses vara ett stort opåverkat område.

Vid en sammanvägning av landskapets värden och förändringstrycket har kommunen bedömt att södra delen av Västra skogsbygden är lämpad att peka ut som stort opåverkat område, dels på grund av de värden som detta landskap i sig hyser och dels på grund av att det angränsar till Tälningens–Mållångens sjösystem, det område i kommunen som har den mest påtagliga vildmarkskaraktären. Genom att peka ut delar av Västra skogsbygden tillsammans med ett område kring Tälningen (se nedan) fås ett stort orört område med rik variation vad gäller naturförhållanden.

NORRA SKOGSBYGDEN

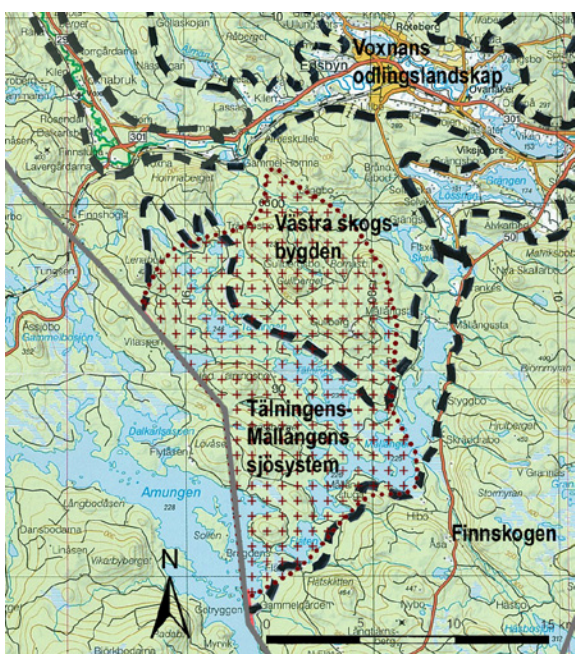
I Norra skogsbygden finns områden med vildmarkskaraktär. Ett område i Bollnäs kommun som angränsar till Norra skogsbygden har i Bollnäs kommuns tematiska tillägg till översiktsplanen med temat vindkraft pekats ut som stort opåverkat område.

Vid en sammanvägning av landskapets värden och förändringstrycket har kommunen bedömt att Norra skogsbygden bör kunna förändras t.ex. genom turismutveckling, landsbygdsutveckling i strandnära lägen samt vindkraftsetableringar och därmed inte är lämpat som stort opåverkat område.

FINNSKOGEN

I Finnskogen finns stora obebyggda områden. Två områden i Bollnäs kommun som angränsar till Finnskogen har i Bollnäs kommuns tematiska tillägg till översiktsplanen med temat vindkraft pekats ut som stora opåverkade områden.

Enligt Ovanåkers kommuns synsätt har delar av Finnskogen en opåverkad karaktär, men de kvaliteterna är inte lika höga som t.ex. i Tälningens–Mällångens sjösystem och förändringstrycket större. Vid en sammanvägning av landskapets värden och förändringstrycket har kommunen

Preliminär avgränsning av stort opåverkat område i Ovanåkers kommun (rastret område).

bedömt att Finnskogen bör kunna förändras, t.ex. genom turismutveckling, landsbygdsutveckling i strandnära lägen samt vindkraftsetableringar och därmed inte ska pekats ut som stort opåverkat område.

TÄLNINGENS–MÄLLÅNGENS SJÖSYSTEM

Tälningens–Mällångens sjösystem är ett skogslandskap där upplevelsen av orördhet och vildmark är stark, till stora delar obebyggt och med kommunens mest omfattande sjösystem. Stora delar av området har kvaliteter som gör det lämpat att avsätta som stort opåverkat område. Längs vissa stränder, främst Mällångens, finns fritidsbebyggelse som gör dessa delar mindre lämpade som stort opåverkat område.

Vid en sammanvägning av landskapets värden och förändringstrycket har kommunen bedömt att västra delen av Tälningens–Mällångens sjösystem är lämpad att peka ut för ett långsiktigt bevarande som stort opåverkat område.

Riktlinjer för stort opåverkat område

Kommunens avsikt är, i enlighet med analysen ovan, att i översiktsplan redovisa ett stort opåverkat område som omfattar delar av Tälningens-Mällångens sjösystem och delar av Västra skogsbygden. Området utgör såsom större sammanhängande område med vildmarkskaraktär och stor variation vad gäller naturtyper en värdefull resurs för bevarande av biotoper för biologisk mångfald samt för friluftsliv.

Området bör behålla sin opåverkade karaktär. Det innebär att större exploateringsföretag som t.ex. vindkraftsetableringar, omfattande ny tätorts- och fritidsbebyggelse, nya större vägar och ledningsföretag, större täkter, upplag och tippar m.m. inte ska komma till stånd inom området.

Området slutar i gränsen till Rättviks kommun. Det vore en fördel om Rättviks kommun prövar frågan om att utpeka det angränsande skogsområdet inom Rättviks kommun, från kommungränsen och fram till Amungen som stort opåverkat område.

6. Biosfärområde

Planeringsläget

Delar av Ovanåkers kommun kan komma att bli ett biosfärområde. Arbetetsnamnet är i nuläget "Ovanåkersbygden med Voxnan och fäbodskogen". För att undersöka förutsättningarna att bilda ett biosfärområde har kommunen låtit upprätta en förstudie. Bakgrunden är att det i Ovanåker bedrivits ett mångårigt kulturmiljöarbete som uppmärksammat och kommit i fokus även på nationell nivå.

Biosfärområden är modellområden, där syftet är att naturen, den biologiska mångfalden och kulturarvet ska kunna bevaras samtidigt som social och ekonomisk utveckling med lokal förankring gynnas. Biosfärområden ingår i FN-organet Unescos program "Man and the Biosphere" (MAB). Inom MAB-programmet har man sedan början av 1970-talet arbetat från lokal till global nivå för att uppnå ett långsiktigt hållbart brukande och bevarande av biosfärens resurser.

Biosfärområden har tre huvudfunktioner:

- Bevara landskap, ekosystem, arter och genetisk mångfald.
- Främja ekonomisk utveckling och en samhällsutveckling som är ekologiskt och socialt hållbar.
- Stödja genom att underlätta demonstrationsprojekt, utbildning, praktik, forskning och miljöövervakning.

De olika funktionerna ska samverka och förstärka varandra. Inom biosfärområden finns goda möjligheter att öka kunskaperna kring hur bevarande och utveckling kan gå hand i hand.

Ett utpekande som biosfärområde har för Ovanåkers kommuns del även koppling till ett uppdrag som miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet har givit Centrum för biologisk mångfald (CBM). Det handlar om att utveckla och genomföra ett nationellt program för lokal och traditionell kunskap, relaterat till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Fäbodkulturen är en sådan traditionell näring med lokala

kunskaper som ingår i programmet och Ovanåkers kommun har flera av Sveriges bäst bevarade fäbodmiljöer, vilka är förklarade som riksintresseområden.

Biosfärområdet och landskapsanalysen

Det förslag till biosfärområde som hittills diskuterats i Ovanåkers kommun omfattar delar av landskapstyperna Voxnans odlingslandskap, Fäbodskogen, Voxnan i skogslandskapet samt Tälningens-Mållångens sjösystem. Det finns inget i förslaget om att bilda biosfärområde som står i konflikt med de landskapsmässiga värden som kommit fram i landskapsanalysen för dessa landskapstyper. Tvärtom kan ett utpekande som biosfärområde öka medvetenheten om värdena i t.ex. odlingslandskapet och fäbodarna, och därmed underlätta arbetet med att bevara dessa värden. Landskapsanalysen kan utgöra ett underlag i den fortsatta planeringen av biosfärområdet.

Gamla landsvägen är belägen inom den del av kommunen som diskuteras som biosfärområde.

7. Världsarvet Hälsingegårdar

Planeringsläget

Hälsingegårdarna står på tur att bli Sveriges nästa världsarv. Det rör sig om ett antal gårdar, varav några belägna i Ovanåkers kommun, som regeringen har beslutat att till Unescos världsarvskommitté föreslå ska upptas på Unescos världsarvslista. En ny ansökan är under utarbetande, inriktad på att lyfta fram Hälsingegårdar med omfattande invändiga målningar. I avvaktan på att Unescos världsarvskommitté prövar frågan har fyra Visitor Centers installerats i Hälsingland, däribland ett i Ovanåkers kommun, på Hälsingegården Ol-Anders i Alfta.

Världsarvet och landskapsanalysen

Det förslag till världsarvsområde som hittills diskuterats omfattar (inom Ovanåkers kommun) delar av landskapstypen Voxnans odlingslandskap.

Stora förändringar inom ett världsarv kan leda till att området mister sin världsarvsstatus. Frågan om hur Voxnans odlingslandskap ska utvecklas i framtiden är därmed, om världsarvet blir verklighet, en kärnfråga för kommunen. I arbetet med landskapsanalysen lyftes, utöver själva Hälsingegårdarna med sina kulturvärden, även odlingslandskapet i sig, de höga naturvärdena och karaktären av stolthet och pampighet fram som bärande inslag i Voxnans odlingslandskap.

Hälsingegården Ol-Anders i Alfta.

8. Källor

OVANÅKERS KOMMUN

Landskapsanalys Ovanåkers kommun.
December 2009.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.
Utkast 2009-11-10.

GIS-underlag. 2009.

Förslag till lokala miljömål, Ovanåkers
kommun. 2009-2015. 2009-01-07.

Miljön i Ovanåkers kommun – en beskriv-
ning av nuläget. 2008-11-11.

Inventering av värdefulla naturtyper och
områden för det rörliga friluftslivet i Ovan-
åkers kommun. 2006-2007.

Bevara – Stödja – Utveckla. Redovisning av
projekt och aktiviteter i Ovanåkers kom-
mun. 2006.

Översiktsplan 2000.

LÄNSSTYRELSEN GÄVLEBORG

Regionalt underlagsmaterial RUM.
September 2009.

Rovdjursskador och förvaltning av fåbod-
miljöer. Ovanåkers kommun, Gävleborgs
fåbodförening, Länsstyrelsen i Gävleborgs
län. 2006.

Förslag till fiskevårdande åtgärder samt
åtgärdande av vandringshinder i Häsboån.
Länsstyrelsen i Gävleborgs län 2002.

Hälsingland: från istid till nutid. Torkel
Bratt/Länsstyrelsen Gävleborg. 1998.

Ängar och hagar i Gävleborgs län. Rapport
1993:2.

ÖVRIGA MYNDIGHETER ETC

Vindkraftshandboken , Planering och pröv-
ning av vindkraftverk på land och i kust-
nära vattenområden. Handbok. Boverket.
2009.

Vindkraftverk i landskapet. Riksantikvarie-
ämbetet. Arbetshandling 2009-02-02.

Förslag till genomförande av den europeis-
ka landskapskonventionen i Sverige. Riks-
antikvarieämbetet. Rapport 2008-01-15.

Karaktärsanalys av landskap, metodbe-
skrivning. Remissversion. Vägverket publ.
2005:00

European Landscape Convention (ELC)
2000. European Treaty series-Nr. 176

Delar som bör ingå i en miljökonsekvensbe-
skrivning avseende kulturvärden. Riks-
antikvarieämbetet. (odaterad)

ÖVRIGT

Hälsingegårdar, broschyr. Turistbyråerna i
Hälsingland m.fl. 2008.

Finnskogsriket, karta. Föreningen Finn-
skogsriket. 2007.

Hälsingland. Finn Rideland. 2004.

Grannäs skogsfinska kulturarv 1613 – 2002.
Projektarbete. Kjell Söderlund. Mitthögsko-
lan Härnösand 2002.

Den stora Hälsingegården. Fredric Bedoire
och Lis Hogdal. 2000.

Sveriges Nationalatlas. Sveriges geografi.
1996.

Sveriges Nationalatlas. Kulturlandskapet
och bebyggelsen. 1994.

Hälsingland. Svenska Turistföreningens
årsskrift. 1965.

KARTUNDERLAG

Terrängkartan 1: 50 000, blad 656 Furudal,
657 Svabensverk, 663 Voxna, 664 Edsbyn.
Lantmäteriet.

Ovanåkers kommun, 1:100 000. Särtryck ur
Väggkartan. Lantmäteriet 2006.

Översiktskartan 1:250 000. Blad 9 Hudiks-
vall. Lantmäteriet. Juli 2007.

Jordartskarta över Gävleborgs län. Serie Ca
nr 42. Sveriges Geologiska Undersökning
SGU. 1961.

Edsbyn & Alfta
Ovanåkers kommun